

Česká školní inspekce
Královéhradecký inspektorát

INSPEKČNÍ ZPRÁVA

Zvláštní škola a Pomocná škola, Trutnov, Horská 160

Adresa: Horská 160, 541 02 Trutnov

Identifikátor školy: 600 024 610

Termín konání inspekce: 25. – 30. březen 2004

Čj.:	09-1120/04-5206
Signatura:	oi5zx511

PŘEDMĚT INSPEKČNÍ ČINNOSTI

Předmětem inspekční činnosti bylo zjištění a zhodnocení:

- ❖ Personálních podmínek vzdělávací a výchovné činnosti vzhledem ke schváleným učebním dokumentům ve zvláštní a pomocné škole včetně přípravného stupně ve školním roce 2003/2004
- ❖ Materiálně-technických podmínek vzdělávací a výchovné činnosti vzhledem ke schváleným učebním dokumentům ve zvláštní a pomocné škole včetně přípravného stupně ve školním roce 2003/2004
- ❖ Průběhu a výsledků vzdělávání a výchovy ve zvláštní a pomocné škole včetně přípravného stupně ve školním roce 2003/2004
- ❖ Sledování účinnosti prevence sociálně patologických jevů

CHARAKTERISTIKA ŠKOLY

Zvláštní škola a Pomocná škola, Trutnov, Horská 160 (dále jen škola) se zabývá výchovou a vzděláváním mentálně postižených žáků a žáků s lékařskou diagnózou autismus.

Sdružuje zvláštní školu (kapacita 175 žáků), pomocnou školu (28 žáků), přípravný stupeň (12 žáků), školní družinu (35 žáků) a školní jídelnu (100 jídel). Tyto druhy škol byly dříve umístěny v hlavní budově a v dalších třech odloučených pracovištích – ve Svobodě nad Úpou, v Úpici a Žacléři. V tomto školním roce se podařilo všechny žáky shromáždit v hlavní budově.

Žáci zvláštní školy se učí podle *Vzdělávacího programu zvláštní školy*, žáci přípravného stupně a pomocné školy jsou vyučováni podle *Vzdělávacího programu pomocné školy a přípravného stupně pomocné školy*.

Přehled o počtu tříd a počtu žáků

1) Zvláštní škola (ZvŠ)

Třída	Ročník	Počet žáků
I / II	1. a 2.	5 + 5
II / III	2. a 3.	3 + 7
IV. A	4.	9
V. A	5.	10
VI. A	6.	10
V. B / VI. B	5. a 6.	7 + 5
VII. A	7.	11
VII. B / VIII. B	7. a 8.	8 + 3
VIII. A	8.	11
VIII. C / IX. A	8. a 9.	3 + 8
Celkem 10 tříd	9 ročníků	105 žáků

2) Přípravný stupeň a pomocná škola (PŠ)

Třída	Stupeň	Počet žáků
PT 1	nižší + střední	7 + 1
PT 2	vyšší + pracovní	2 + 3
PT 3	nižší + střední	1 + 5
PT/PřSt	nižší + přípravný	3 + 2
PT/ZvŠ	nižší + střední 1. a 2. ročník ZvŠ	3 + 3
Individuální výuka		2
Celkem	5 tříd	32 žáků

Žáci mají možnost navštěvovat různé zájmové útvary. V odpoledních hodinách pracuje sedm kroužků (florbal, kopaná, kroužek turistický, dopravní, výtvarný, zdravotnický a kroužek výpočetní techniky).

Zřizovatelem školy je Královéhradecký kraj, Wonkova 1142, 500 02 Hradec Králové.

HODNOCENÍ PERSONÁLNÍCH PODMÍNEK VZDĚLÁVACÍ A VÝCHOVNÉ ČINNOSTI VZHLEDEM KE SCHVÁLENÝM UČEBNÍM DOKUMENTŮM

Na výchovně vzdělávací činnosti se podílí celkem osmnáct učitelů. Dvanáct z nich splňuje podmínky odborné a pedagogické způsobilosti pro práci ve speciálním školství, dalších šest nemá předepsané vysokoškolské vzdělání.

Ve třídách pomocné školy pomáhají učitelům v práci asistenti a občané vykonávající civilní službu.

Již třetím rokem je ve škole zaměstnán rómský asistent, jehož úkolem je kromě jiného zajišťovat pravidelnou docházku rómských žáků do školy, navštěvovat jejich rodiny a řešit sporné situace mezi rodinou a školou. Vzhledem k tomu, že všichni žáci mají českou národnost, by měl být spíše nazýván asistentem pro děti ze znevýhodněného sociálního prostředí.

Organizační řád školy datovaný od 1. 9. 2003 je pečlivě rozpracovaný, jsou v něm obecně zakotvena práva, povinnosti a odpovědnost pracovníků. Podrobněji je vše specifikováno v jejich pracovních náplních. Součástí Organizačního řádu je organizační schéma školy, ze kterého vyplývají konkrétní kompetence ředitele školy a jeho zástupkyně. S Organizačním řádem školy byli všichni pracovníci seznámeni. Za nepřítomnosti ředitele školy přebírá všechny jeho kompetence zástupkyně ředitele, kterou ředitel školy jmenoval zároveň jako zástupce statutárního orgánu.

Vnitřní informační systém je naprosto srozumitelný a pro všechny snadno dostupný. Kromě pravidelných jednání pedagogické rady jsou začátkem každého týdne porady vedení školy, kde jsou řešeny aktuální situace i dlouhodobější problémy. Podle naplánovaného harmonogramu se vyučující scházejí na provozních poradách a schůzkách metodického sdružení. Těchto se pravidelně zúčastňuje zástupkyně ředitele, ze všech jednání jsou pořizované zápisy s patřičnými závěry. Nepřítomným jsou potřebné informace předávány dle dohodnutého systému. Na nástěnce ve sborovně školy jsou vyvěšovány informace, seznámení s nimi stvrzují učitelé podpisem. Využíván je též školní rozhlas. K provozním zaměstnancům

směřují informace prostřednictvím řídicích pracovníků. Mnoho informací je předáváno při osobních jednáních při každodenním běžném provozu školy. Ředitel školy je zkušený vedoucí pracovník. Vytvořil efektivní systém vedení zaměstnanců, který vychází ze spolupráce se všemi poradními orgány a platí v něm přesně stanovená pravidla. Jejich dodržování je kontrolováno podle *Plánu kontrolní činnosti na školní rok 2003/2004*. Na kontrolní činnosti se podílejí ředitel školy a jeho zástupkyně, každý podle stanovených oblastí. Plán vznikl na základě analýzy kontrolní činnosti v předcházejícím školním roce a zahrnuje všechny úseky školy. Výsledky kontrol jsou zaznamenávány a vyhodnocovány. Součástí Plánu kontrolní činnosti je též *Plán hospitační činnosti*, kde jsou přesně stanoveny zaměření, priority a frekvence hospitací. S plánem a postupným průběhem kontrolní činnosti jsou učitelé seznamováni na pedagogických radách. Jednotlivé hospitace jsou plánovány na podkladě předcházejících zjištění, je sledováno odstranění nedostatků a vývoj v práci učitelů. V průběhu inspekce byla sledována hospitační činnost ředitele školy, který vede učitele k sebehodnocení, o pohovoru jsou vedeny záznamy a je stanoven závěr, z kterého se následně vychází. Nekvalifikovaným učitelům sice nejsou určeni uvádějící učitelé, ale mohou se se svými pracovními problémy kdykoli obrátit na vedení školy či ostatní kolegy. Na podkladě všech kontrolních zjištění a dalších kritérií, mezi něž lze řadit hlavně práci nad rámec povinností, je zaměstnancům školy poskytováno finanční ohodnocení formou osobních příplatků a odměn. S přesně stanovenými kritérii přiznávání nenárokových složek platu byli všichni zaměstnanci předem seznámeni, vedení školy si o mimořádné práci vede přesné záznamy. Ředitel se navíc může rozhodovat na podkladě sebehodnocení pracovníků, které na jeho žádost každý písemně vypracoval.

Ve velice hojné míře je využíváno další vzdělávání pedagogických pracovníků, vedením školy podporované a ze strany učitelů ochotně a se zájmem absolvované. Nově získané poznatky z těchto akcí učitelé převážně uplatňují ve výuce, novinky a zajímavosti si předávají navzájem. V loňském školním roce se učitelé zúčastnili celkem 51 vzdělávacích akcí pořádaných akreditovanými pracovišti. Tři učitelé si navíc studiem doplňují chybějící vzdělání.

Personální podmínky vzdělávací a výchovné činnosti jsou vzhledem ke schváleným učebním dokumentům hodnoceny jako velmi dobré.

HODNOCENÍ MATERIÁLNĚ-TECHNICKÝCH PODMÍNEK VZDĚLÁVACÍ A VÝCHOVNÉ ČINNOSTI VZHLEDEM KE SCHVÁLENÝM UČEBNÍM DOKUMENTŮM

Ve hlavní dvoupatrové starší budově je umístěno deset klasických učeben zvláštní školy, čtyři učebny pomocné školy a jedna odborná učebna výpočetní techniky. V areálu školy se dále nachází menší objekt se školní jídelnou s výdejnou jídel, družinou a další třídou pomocné školy. Téměř všechny třídy zvláštní školy jsou vybaveny novým, někde výškově nastavitelným žakovským nábytkem, s možností částečného nebo úplného zatemnění. Vzhledem k velikosti tříd a nižšímu počtu žáků v nich mohou sedět v lavicích po jednom. V některých prostornějších třídách jsou i relaxační koberce. Prostorná počítačová učebna se sedmi počítači, novými stoly, výškově nastavitelnými židlemi a zatemněním, slouží také jako odborná učebna hudební výchovy s pianinem.

Oddělená žakovská a učitelská knihovna skýtá velké množství obecné i odborné literatury a dostatek metodik.

Škola má dále k dispozici svou, nedávno zrenovovanou, tělocvičnu s nářad'ovnou, zmodernizovanou cvičnou kuchyňku, šicí dílnu, minipracovnu pro individuální práci

asistentek s problémovými žáky a společnou sborovnu s informačními tabulemi, kopírovacím zařízením a počítačem. Těsně k budově přiléhá dřevodílna a kovodílna s náležitým vybavením a materiálem. Na pozemku kolem školy se nachází víceúčelové antukové hřiště s doskočištěm, květinové záhony, stromy a keře pro pěstitelské práce a místo se stabilními lavicemi a stoly, určené pro využití venkovní výuky v době příhodného počasí.

Žákům je umožněno pracovat s vhodnými ucelenými řadami učebnic. Tři kabinety naukových předmětů obsahují dostatečné množství starších i zcela nových pomůcek dvoj a trojrozměrných, tabelárních i názorných. Všechny třídy mají stabilně k dispozici radiomagnetofon s CD přehrávačem, v každé pomocné třídě je vždy počítač, v jednom patře a družině jsou barevné televizory a videorekordéry. Ostatní starší didaktická technika je uložena v kabinetě přírodopisu.

Učebnic a pomůcek pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami je dostatečné množství, jak klasických tak i nadstandardních. Příkladem je speciální lavice pro tělesně postiženého žáka nebo hardwarové příslušenství k PC v učebnách pomocné školy.

Využívání materiálně-technického zázemí školy je účelné a je soustavně sledováno vedením školy zejména při pravidelných kontrolách, hospitacích a inventarizacích. Potřebnost nových pomůcek a dalšího vybavení je projednávána na pedagogických poradách a požadavky vyučujících jsou dle možností postupně plněny.

Škola spolupracuje s veřejností, umožňuje tělovýchovným organizacím využívat prostory tělocvičny, každý rok se v celém jejím areálu koná pravidelná tradiční výstava „Svět květin“ apod.

Opravy, rekonstrukce a modernizace budovy jsou zahrnuty v koncepčních záměrech pro další období. Slabá místa, jako např. již nevyhovující sociální zařízení nebo úprava vchodu na bezbariérový, jsou v úzké spolupráci se zřizovatelem aktuálně řešena.

Materiálně-technické podmínky jsou celkově hodnoceny jako velmi dobré.

HODNOCENÍ PRŮBĚHU A VÝSLEDKŮ VZDĚLÁVÁNÍ A VÝCHOVY

Vzdělávací programy

Žáci zvláštní školy se učí podle Vzdělávacího programu zvláštní školy čj. 22 980/97-20, schváleného MŠMT s platností od 1. 9. 1997.

Žáci přípravného stupně a pomocné školy jsou vyučováni podle Vzdělávacího programu pomocné školy a přípravného stupně pomocné školy čj. 24 035/97-22, schváleného MŠMT s platností od 1. 9. 1997.

Žáci, kteří na základě zjištění odborných poradenských pracovišť nejsou schopni plnit vzdělávací program v určitém předmětu nebo více předmětech, mají zpracované individuální vzdělávací plány (IVP). Většinou jsou zpracovány tak, že v naukových předmětech žáci pracují podle IVP, v ostatních předmětech podle učebních osnov příslušného stupně pomocné školy. Dva žáci jsou osvobozeni od povinnosti docházet do školy, jsou vyučováni v domácím prostředí v rozsahu dvou hodin týdně.

Užívané vzdělávací programy jsou pro žáky se sníženými rozumovými schopnostmi a žáky mentálně postižené vhodné. Individuální vzdělávací plány jsou zpracovány kvalitně, vycházejí z konkrétních možností a schopností každého žáka.

Učební dokumenty jsou platné, u žáků bez IVP jsou uplatňovány v plném rozsahu. Učební plán zvláštní školy je v souladu s rozvrhem hodin a reálnou výukou. V devátém ročníku je ponechán plný počet osmi hodin pracovního vyučování.

Ve třídách přípravného stupně a pomocné školy je stav následující:

- Třída PT 1: V nižším stupni PŠ je předmět pracovní a výtvarná výchova nesprávně dělen na dva předměty (pracovní výchovu a výtvarnou výchovu). Celková dotace hodin souhlasí. Ve středním stupni je předmět rovněž rozdělován, v týdenní dotaci mu však chybí dvě hodiny. Tím se o dvě hodiny snížila týdenní hodinová dotace výuky u žáků středního stupně pomocné školy.
- Třída PT 3: V nižším stupni PŠ je v souladu s dodatkem k učebnímu plánu místo jedné hodiny hudební výchovy posílena o jednu hodinu dotace řečové výchovy. Ve středním stupni chybí v rozvrhu hodin jedna hodina hudební výchovy a jedna hodina pracovní a výtvarné výchovy. Tím je týdenní hodinová dotace snížena o dvě hodiny.
- Třída PT/ZvŠ: Ve středním stupni PŠ chybí jedna hodina pracovní a výtvarné výchovy. Tím je týdenní dotace snížena o jednu hodinu.
- V ostatních třídách pomocné školy je učební plán dodržen.

K snížení hodinové dotace ve výše uvedených třídách došlo na základě závěrů vyšetření odborníků z Pedagogicko-psychologické poradny Trutnov, kteří doporučili sestavení IVP s dvacetihodinovou týdenní dotací.

Výuka ve zvláštní škole, v přípravném stupni i v pomocné škole je v souladu s učebními dokumenty příslušného vzdělávacího programu.

Učitelé odevzdávají do konce října řediteli školy zpracované tematické plány. Při hospitační činnosti vedení školy kontroluje, zda jsou plněny a dodržovány. Zatím nebyly žádné závady zjištěny.

Kontrola naplňování učebních osnov je účinná.

Rozvrh hodin je sestaven v souladu s platným právním předpisem, stejně jako *Vnitřní řád školy*, který navíc obsahuje i ustanovení o právech a povinnostech rodičů.

O svých dětech se zákonní zástupci dozvídají prostřednictvím informací v žákovských knížkách, na třídních schůzkách a je-li potřeba, kdykoli na základě domluvy s učiteli.

Výchovná poradkyně vykonává tuto funkci již mnoho let. V plánu celoroční činnosti má zahrnutou oblast péče o žáky s výukovými potížemi, výchovnými problémy, zdravotním postižením, další metodickou a informační činnost a v neposlední řadě volbu povolání. Pravidelně jednou za čtrnáct dní připravuje tzv. výchovné komise, kde jsou společně s rodiči, vyučujícími a vedením školy řešeny výchovné problémy žáků. Velmi úzce spolupracuje se speciálním pedagogickým centrem, místní kurátorkou, úřadem sociálně-právní ochrany dětí, městským úřadem a také policií. Další pomoc a poradenská péče je nabízena rodičům v úředních hodinách jednou týdně nebo po telefonické dohodě. Výchovná poradkyně připravuje a pomáhá žákům s výběrem jejich budoucího povolání jak ve speciálně zařazovaných hodinách již od sedmého ročníku, tak formou besed, přednášek a exkurzí na odborných učilištích a jejich zpětnou vazbou, dostatečně informuje jejich rodiče a vede si o této činnosti dlouhodobý přehled. Kvalitně zpracované individuální plány, sledování žáků ze znevýhodněného sociálně kulturního prostředí a program na potírání sociálně patologických jevů je výsledkem vzájemné spolupráce s vedením školy, romským asistentem a všemi vyučujícími.

Výchovné poradenství výrazně přispívá ke zlepšení výchovně-vzdělávacího procesu.

Průběh a výsledky vzdělávání a výchovy

1) Zvláštní škola

Naukové předměty

Hospitační činnost byla provedena v hodinách českého jazyka, matematiky, přírodovědy a zeměpisu.

Plánování a bezprostřední příprava na hodiny v době konání inspekce byla ze strany vyučujících většinou pečlivá a promyšlená. Všichni vyučující volili vzhledem k aktuálnímu stavu tříd a jejich specifickému obsazení vhodné a přiměřené výukové cíle. Seznámení žáků s náplní a obsahem výuky na začátku hodiny neproběhlo jen v několika málo třídách. Probírané učivo ve sledovaných předmětech logicky navazovalo na předcházející látku, vždy ji vhodně upevňovalo, rozšiřovalo a prohlubovalo.

Skutečnost, že čtyři vyučující z deseti nespĺňují podmínky odborné a pedagogické způsobilosti, se ve věcné a odborné správnosti výuky nikde negativně neprojevila.

Klasické učebny jsou vhodně a účelně uspořádané, téměř všechny vybavené novým, zčásti výškově nastavitelným nábytkem, který splňuje antropometrické potřeby žáků. V převážné části tříd to jsou lavice určené pro jednoho žáka, což je nespornou výhodou. Prostory učeben jsou čisté, vkusné a esteticky vyzdobené množstvím vlastních výtvarných prací a navozují příjemnou pracovní atmosféru. Ve všech třídách je k dispozici stabilní didaktická technika, jejíž využití však nebylo v hospitovaných hodinách pozorováno, dále velké množství tabelárních přehledů učiva a informačních tabulí. Vyučující často využívali svépomocí vyrobené pracovní karty, názorné pomůcky a obrazový materiál. Žáci měli možnost také pracovat s fóliemi, různými skládačkami, rozličným nakopírovaným materiálem, plastickými i papírovými mapami nebo soubory dopravních značek. Ucelené řady učebnic a pracovních sešitů několika nakladatelství napomáhají naplnění cílů výuky a realizaci činností.

Řízení výuky bylo skoro ve všech případech účelné s převážně klasickým charakterem struktury hodin. Vyučující využívali nejvíce frontální formu výuky kombinovanou se samostatnou činností žáků, a to hlavně u tříd složených z žáků různých ročníků, kde je střídání přímé a samostatné práce nezbytné. Nechyběla však ani práce ve skupinách, celých týmech nebo jen ve dvojicích, což se kladně projevilo v zájmu žáků o zadané úkoly. V hodinách převažovaly metody procvičovací a upevňovací, následně pak výkladové, někde klasifikační a v několika hodinách silně motivační. Učitelé vedli žáky k samostatnému vyvozování souvislostí a závěrů mezi známými a nově získanými poznatky, upozorňovali na mezipředmětové vztahy a umožňovali jim prezentovat své vlastní zkušenosti. Mnozí učitelé nezapomínali při výuce na žáky s potřebou individuálního přístupu. Pro pomalejší a slabší zmenšením rozsahu práce, tak pro nadanější a rychlé, kterým byla někde nabídnuta dostatečná činnost navíc. Výuku s integrovanými žáky v některých ročnících výrazně zkvalitňovala také přítomnost pomocných asistentů. Potřebné relaxační chvílky v dostatečné míře a nenásilné kvalitě byly pozorovány jen v některých hodinách, nejčastěji změnami pracovního místa, odlehčenými rozhovory a vyprávěním, zpěvem s doprovodem pianina nebo pohybovou soutěží a pomáhaly žáky udržovat v potřebném pracovním tempu a nasazení.

Zajímavá úvodní motivace, která žáky vhodně naladila na další činnosti, se objevovala hlavně v nejnižších ročnících. Průběžná motivace, nabídnutá vyučujícími častěji v podobě zajímavých hádanek a úkolů, různých i dlouhodobých třídních soutěží nebo možností vyzkoušení názorných pomůcek např. v hodině přírodovědy, vzbuzovala v žácích přirozený zájem o výuku a chuť poznávat. Zajisté silným motivačním prvkem bylo využití počítačové učebny v celé hodině matematiky.

I když celkově ve všech deseti sledovaných třídách i mimo ně panovala atmosféra vzájemné důvěry, tolerance a ohleduplnosti, nedařilo se některým vyučujícím více či méně udržet dostatečnou úroveň akceptování stanovených pravidel komunikace, což se projevovalo častým vykřikováním. Naopak ochota pedagogů odpovídat na někdy s učivem nesouvisející dotazy a trpělivost hlavně s problémovými typy pozitivně působila na výchovnou složku výuky. Mnohé hodiny také vykazovaly nejenom cílené rozvíjení komunikativních dovedností žáků, sílu hlasového projevu a nespokojování se pouze s jednoslovnou odpovědí, ale i korekci správného čtení, psaní a sezení, někdy i připomínání základních hygienických návyků.

Nejčastěji využívaným hodnotícím prvkem byly jednoslovné pochvaly a pozitivní ocenění pokroku směřované k jednotlivcům, a to i méně nadaným, skupinám žáků nebo k celé třídě, i když se příležitostí nenabízelo mnoho. Přínosem byla i četná možnost vzájemného hodnocení a dokonce sebehodnocení žáků. Dostatečné množství známek v žákovských knížkách a opravovaných sešitech podávalo žákům i rodičům přehled o výsledcích školní práce. Závěrečná shrnutí a zhodnocení celého průběhu vyučování se kromě několika výjimek objevilo ve všech hospitovaných hodinách a mělo povětšinou charakter pozitivní pochvaly.

Průběh a výsledky vzdělávání a výchovy ve skupině vybraných předmětů v 1. - 9. ročníku zvláštní školy jsou hodnoceny jako velmi dobré.

Pracovní vyučování a předměty s výchovným zaměřením

K posouzení úrovně výchovně-vzdělávací činnosti v této oblasti bylo hospitováno v hodinách pracovního vyučování ve všech ročnících a v tělesné a hudební výchově pouze v části tříd.

Ve výuce se vystříдалo deset vyučujících, z nichž tři nespĺňovali podmínky odborné a pedagogické způsobilosti. Tato skutečnost se neprojevila nikterak negativně, naopak mladí učitelé se snažili pracovat netradičními moderními metodami práce a dosahovali velmi pěkných výsledků. Výuka ve všech ročnících probíhala v koedukovaných kolektivech, v některých třídách byly spojené i dva ročníky. Všichni vyučující se svědomitě připravovali na výuku, měli připravené potřebné pomůcky a různý pracovní materiál. Časová dotace výuky předmětů s výchovným zaměřením je ve všech ročnících v souladu se vzdělávacím programem zvláštní školy, učitelé mají rozvržené učivo v celoročních plánech práce.

Výuka od prvního do pátého ročníku probíhala převážně ve kmenových třídách, vyšší ročníky pracovaly v dílně, počítačové učebně, učebně pracovního vyučování (dívčí dílně), učebně hudební výchovy a tělocvičně. Všechny výukové prostory jsou přizpůsobené tak, aby žákům co nejlépe vyhovovaly. Nábytek je převážně starší, v nižších třídách jsou nové nastavitelné stolky a židle. Při práci se objevovalo netradiční uspořádání lavic, které umožňovalo snadnější manipulaci s pomůckami a lepší vzájemnou komunikaci. V době inspekce nebylo v souladu s předloženými tematickými plány probíráno učivo, které by vyžadovalo využití dalších prostor pro pracovní vyučování, a to je cvičná kuchyň a pozemek.

Na práci v kmenových třídách se žáci připravovali již v průběhu přestávek. V úvodu hodiny jim byl sdělen cíl, který se převážně tematicky odvíjel od velikonoční tematiky a jarního období. Výběr činností vzhledem k věku žáků, jejich schopnostem a ke skutečnosti, že pracovní vyučování je jedním z nejdůležitějších předmětů zvláštní školy, byl volen vhodně s odpovídající náročností a možností diferencovat. Žáci většinou pracovali samostatně, někteří za pomoci osobních asistentů. V průběhu výuky bylo důsledně dbáno na bezpečnost při práci, na šetření materiálem a správné zacházení s pracovním náčiním. Neustále prolínalo motivační hodnocení, které žáky povzbuzovalo v práci a mnohdy dodávalo odvalu pro vlastní tvořivost. V některých hodinách žáci měli možnost uplatnění vlastní fantazie, v jiných se zase pracovalo podle přesného návodu. Žáky nejvíce motivovala vidina pěkného výrobku, který mohl být použit jako dárek nebo pěkná dekorace. V ryze pracovní atmosféře docházelo k neformální

komunikaci a většinou byla dodržována pravidla slušného chování. V jedné třídě byla pracovní atmosféra doplněna vhodnou hudbou.

Při práci na počítačích se žáci nižších ročníků učí formou hry, vyšší ročníky zvládají složitější manipulace. Je pracováno za přesného vedení vyučujících, postupně je práce diferencována a jednotlivcům je věnována individuální péče.

V dílnách pracují převážně starší žáci. Při práci se chrání pracovním oděvem, je dbáno na bezpečnost práce. Každý má určené pracovní místo, pracuje svým individuálním tempem a postupně se přibližuje k finálnímu výrobku, což bývá většinou rozvrženo na několik vyučovacích hodin. Nabídka různých materiálů a zajímavých praktických výrobků vede žáky k aktivitě a zájmu o předmět. Pěstitelské práce jsou v tomto ročním období zaměřené na přesazování květin a setí semen.

V rámci pracovního vyučování v osmé a deváté třídě je zařazována příprava na povolání. V dvouhodinových blocích je formou hry, řízeného rozhovoru a praktických činností žákům nabízena možnost orientovat se v různých učebních oborech a na trhu práce. V době inspekce se žáci připravovali na přijímací zkoušky do odborných učilišť.

Tělesná výchova je vyučována v malé tělocvičně přímo ve škole. Při výuce bylo dbáno na správné metodické zásady, žáci vykazovali dobrou fyzickou zdatnost. V rámci školy jsou organizované různé sportovní akce a celé kolektivy se účastní i mimoškolních soutěží, ve kterých dosahují velmi pěkných umístění.

Hudební výchova byla vyučována v odborné učebně. Žáci pracovali se zájmem a vykazovali velmi dobré pěvecké dovednosti. Netradiční uspořádání sezení umožňovalo spontánní komunikaci, kterou vyučující s přehledem regulovala. Tempo výuky bylo dynamické, byl dán prostor pro sólový zpěv, práci ve skupinách i diferenciaci. Pro relaxaci byla zvolena kombinace zpěvu s tancem, trvala přátelská atmosféra, objevil se i humor.

Ve všech sledovaných hodinách probíhalo průběžné slovní hodnocení, při tělesné výchově a při práci na počítačích byli žáci hodnoceni známkou. V závěru většiny hodin proběhlo souhrnné hodnocení práce a na základě výstavky výrobků byli žáci vedeni k sebehodnocení a ocenění práce druhého.

Průběh a výsledky vzdělávání a výchovy ve sledovaných předmětech jsou hodnoceny jako vynikající.

2. Přípravný stupeň a pomocná škola

Přestože přípravný stupeň a pomocná škola jsou dva odlišné programy, nelze je v hodnocení oddělit, neboť žáci přípravného stupně jsou vřazeni do třídy s žáky pomocné školy. V průběhu inspekce byly uskutečněny hospitace v hodinách čtení, psaní, počtů, věcného učení, smyslové výchovy, hudební výchovy, pracovní a výtvarné výchovy.

Všechny třídy byly složeny ze žáků různých stupňů pomocné školy, jedna třída se šesti žáky dokonce ze čtyř skupin žáků dvou vzdělávacích programů (viz tabulka na str. 3 inspekční zprávy). Důvodem složení tříd je skutečnost, že vedení školy se snaží zachovat složení tříd (například dvě třídy jsou tvořeny pouze žáky z Ústavu sociální péče v Markoušovicích, jiná třída zůstává beze změn na základě přání rodičů). Jednu třídu navštěvují kromě jiného i žákyně, které si dvakrát týdně formou kurzu doplňují vzdělání poskytované pomocnou školou. Navíc jsou třídy sestaveny i podle diagnostikované hloubky postižení.

Protože stupně pomocné školy jsou dvouleté nebo tříleté a žáci plní školní docházku různý počet let, je plánování práce v takto složených třídách nesmírně obtížné a je založeno na individuálních vzdělávacích plánech jednotlivých žáků. Při plánování jednotlivých vyučovacích hodin vychází učitelky z toho, že i dva žáci plnící docházku ve stejném stupni a stejném ročníku pomocné školy mají zcela rozdílné schopnosti, většinou jsou postižení více

vadami (tělesné postižení, autismus, sluchové postižení apod.), a proto připravují práci a pomůcky pro každého žáka zvlášť. Inspekční zjištění prokázala, že bezprostřední příprava na výuku byla až na nepatrné výjimky ve všech třídách kvalitně zvládnuta.

Výuku zabezpečuje pět učitelek, z nichž dvě nespĺňují podmínky odborné a pedagogické způsobilosti pro práci ve speciálních školách. Úroveň výuky nebyla tímto faktem negativně ovlivněna. Ve dvou třídách pomáhají třídním učitelkám občané vykonávající civilní službu, kromě toho jsou ve třídách u těžce zdravotně postižených žáků přítomny jejich osobní asistentky. Pokud jsou ve třídě zařazeni autisté, nebo žáci s více vadami, je přítomna ještě vychovatelka. Vzhledem k postižení žáků je popsán personální zabezpečení výchovně-vzdělávacího procesu nezbytné.

Třídy jsou prostorné, esteticky vyzdobené pracemi žáků a množstvím učebních pomůcek vhodných pro výuku mentálně postižených žáků. Protože pomůcky jsou většinou výrazně barevné, působí třídy veselým dojmem.

Žáci jsou vybaveni vhodnými učebnicemi, užívají je jen ojedinele. Spíše pracují s různými druhy číslic, písmen, obrázků, stavebnic, skládanek a řadou dalších materiálů, jichž mají učitelky k dispozici velké množství. Právě dostatek pomůcek umožňuje respektovat aktuální stav každého žáka a pracovat s každým individuálně. Ve všech třídách je umístěn počítač, v kterém jsou nainstalovány vzdělávací programy přizpůsobené postižení žáků. Nejvíce je využíván program s názvem Dětský koutek I, II, III. Při hospitacích byly počítače využívány, z další didaktické techniky byl ještě použit radiomagnetofon. Pro strukturovanou výuku autistů jsou užívány nástavce na lavice, kde mají žáci připravené úkoly. Rozvrh hodin je u těchto žáků nahrazen kartičkami s piktoqramy. Při hudební výchově žáci užívají nástroje Orfeova instrumentáře.

Pro slinící žáky má škola dostatek ubrousků a papírových kapesníků.

Jak již bylo řečeno, je výuka založena převážně na individuálním přístupu k žákům. Pouze v jedné sledované hodině probíhala výuka frontálně bez ohledu na to, který stupeň PŠ žáci navštěvují. V této třídě jako jediný nebyl z tohoto důvodu plněn tematický plán, podle kterého měli někteří žáci probírat zcela jiné učivo. V některých třídách byla využita práce ve dvojicích. Výuka byla většinou zahájena jednoduchým seznámením s průběhem a cílem hodiny, následovalo rozdání pomůcek, individuální práce žáků za pomoci všech ostatních přítomných pracovníků a závěrečné vyhodnocení, které bylo vždy pochvalné a pozitivní. Učitelky využívaly zkušeností žáků, často střídaly formy práce, citlivě reagovaly na případné projevy únavy či agresivity žáků. Při psaní nebyly zařazeny uvolňovací cviky, v části hodin chyběla relaxace.

Motivace byla prováděna průběžně převážně formou pozitivního hodnocení, povzbuzení, pochvaly. Učitelky usilovaly o aktivní zapojení všech žáků, ti byli vyzýváni ke spolupráci. Pozitivem byl velmi pěkný vztah žáků k těžce postiženému spolužákovi, kterému ochotně pomáhali a z jehož každého úspěchu projevovali radost.

Interakce učitel – žák byla ve všech třídách na velmi dobré úrovni, úroveň komunikace se v jednotlivých třídách lišila. Záleželo na možnostech a schopnostech žáků. Byla zaznamenána i nonverbální komunikace. Žák, který vůbec nemluvil, komunikoval s učitelkou pouze pomocí jedné ruky. Učitelka kladla pouze otázky ano – ne a žák odpovídal pomocí zdvižené ruky. Ruka dole znamenala ne, ruka nahoře znamenala ano. Z takto získaných odpovědí bylo zřejmé, že chlapec rozumí a odpovídá správně.

Hodnocení mělo jednoznačně motivující funkci. Prolínalo celým vyučovacím procesem, učitelky kladně oceňovaly sebemenší pokrok. Do žakovských knížek byly nejčastěji zapisovány jedničky a hvězdičky.

Průběh a výsledky vzdělávání a výchovy v přípravném stupni a pomocné škole jsou na základě provedených hospitací hodnoceny jako velmi dobré.

Výsledky vzdělávání zjišťované školou

V loňském školním roce byly ve všech třídách zvláštní školy zadány prověrky z českého jazyka a matematiky. Dle sdělení vedení školy se budou opakovat na konci tohoto školního roku a z jejich výsledků budou vyvozeny závěry.

Celkově jsou průběh a výsledky výchovně-vzdělávací činnosti ve zvláštní škole, přípravném stupni a zvláštní škole hodnoceny jako velmi dobré.

TEMATICKÁ ZJIŠTĚNÍ

V průběhu inspekce byla provedena tematicky zaměřená inspekce s názvem „Sledování a hodnocení účinnosti prevence sociálně patologických jevů ve školách a školských zařízeních“.

Škola má v oblasti prevence zpracovaný kvalitní *Minimální program prevence sociálně patologických jevů*. Program je stručný, ale výstižný. Přílohu tvoří seznam knižních titulů knihovny prevence a seznam videokazet s danou problematikou.

Metodička prevence je určena, funkci vykonává zároveň s funkcí výchovné poradkyně. Její činnost v obou funkcích je příkladná. Do aktivit prevence jsou zapojeni i ostatní učitelé, kteří se zejména zúčastňují konaných sportovních či víkendových akcí. Spolupráce s rodiči je velmi obtížná, neboť značné procento žáků pochází ze sociálně znevýhodněného prostředí, rodiče nejeví o děti zájem, spíše je vedou k závadovému chování a jednání. Při projednávání problému pak rodiče své děti převážně brání, nedopustí, že by jejich dítě mohlo mít nějaký problém.

Atmosféra ve škole je podnětná, vztahy mezi učiteli i mezi učiteli a žáky jsou dobré. Prostředí ve škole je estetické a bezpečné. Specifikem ve škole je, že dozory kromě učitelů vykonává rovněž rómský asistent.

Ve škole se občas vyskytne šikana, kouření a záškoláctví. Tyto případy jsou řešeny bezodkladně s rodiči, nebo s odborem sociální péče Městského úřadu Trutnov.

Závažnost a četnost negativních jevů se nezvyšuje, dle vyjádření metodičky prevence roste agresivita.

Škola se problematikou prevence sociálně patologických jevů zabývá. Přijatý systém je příkladný a účinný.

DALŠÍ ZJIŠTĚNÍ

Soulad údajů uvedených v rozhodnutí o zařazení do sítě škol, předškolních zařízení a školských zařízení s údaji ve zřizovací listině

Údaje uvedené v rozhodnutí o zařazení do sítě škol, předškolních zařízení a školských zařízení jsou v souladu s údaji ve zřizovací listině.

Další aktivity školy, které významně ovlivňují její život

Škola se pravidelně zapojuje do sportovních soutěží. Kromě školních kol je sama organizuje (v loňském školním roce třikrát), a také se jich účastní (v loňském školním roce sedmkrát v okresním kole, třikrát v krajském kole).

Pořádá pro žáky i řadu dalších akcí, například lyžařský výcvik, školní karneval, Dětský den, celoškolská výtvarná soutěž apod.

Tyto aktivity jsou nedílnou součástí prevence sociálně patologických jevů.

VÝČET DOKLADŮ, O KTERÉ SE INSPEKČNÍ ZJIŠTĚNÍ OPÍRÁ

1. Rozhodnutí o změně zařazení do sítě škol, předškolních zařízení a školských zařízení čj. 31 195/03-21 (MŠMT, 9. 1. 2004)
2. Zřizovací listina čj. 4035/25-TR/2001 s účinností od 1. října 2001 (hejtman Královéhradeckého kraje)
3. Organizační řád Zvláštní školy a Pomocné školy Trutnov s právní subjektivitou (ředitel, 1. 9. 2003)
4. Organizační schéma školy
5. Výkaz o speciálních školách Škol (MŠMT) V 4-01 podle stavu k 30. 9. 2003
6. Příloha k výkazu o speciálních školách o základní-zvláštní škole Škol (MŠMT) V 4b-01 podle stavu k 30. 9. 2003
7. Plán kontrolní a hospitační činnosti ve Zvláštní škole a Pomocné škole Trutnov na školní rok 2003/2004 (ředitel – 10. 10. 2003)
8. Plán kontrolní činnosti ředitele (ředitel, 10. 10. 2003)
9. Rámcový plán kontrolní činnosti zástupkyně ředitele (zástupkyně ředitele, 10. 10. 2003)
10. Zápisy z jednání z pedagogické rady od roku 1999 do současnosti
11. Zápisy z provozních porad ve školním roce 2003/2004
12. Časový harmonogram školního roku 2003/2004 (ředitel, 4. 7. 2003)
13. Třídní knihy všech tříd vedené ve školním roce 2003/2004
14. Třídní výkazy a katalogové listy žáků vedené ve školním roce 2003/2004
15. Rozhodnutí ředitele školy o individuálním vzdělávacím programu pro školní rok 2003/2004 (ředitel, různá data)
16. Doklady o dosaženém vzdělání všech učitelů zvláštní školy, přípravného stupně a pomocné školy
17. Pracovní náplně všech pracovníků školy (podpis ředitele a pracovníka, data různá)
18. Minimální program prevence sociálně patologických jevů (metodička prevence, nedatováno)
19. Pracovní náplň výchovného poradce (podpis ředitele a výchovné poradkyně, 25. 8. 2003)
20. Kniha evidence vycházejících žáků – volba povolání
21. Kniha schůzek vedení školy s výchovným poradcem a romským asistentem
22. Kniha evidence výchovných opatření u problémových žáků
23. Časový plán výchovného poradce (výchovná poradkyně – 15. 9. 2003)
24. Termíny výchovných komisí na školní rok 2003/2004 (výchovná poradkyně – 15. 9. 2003)

25. Vzorek sešitů a žákovských knížek žáků vedených ve školním roce 2003/2004
26. Třídní knihy, třídní výkazy a katalogové listy žáků vedené ve školním roce 2003/2004
27. Osobní dokumentace zdravotně postižených žáků vedená ve školním roce 2003/2004
28. Tematické plány učitelů sledovaných předmětů pro rok 2003/2004
29. Záznamových listů z hospitací vedení školy ve školním roce 2002/2003 a 2003/2004)
30. Projekt „Volnočasové aktivity pro děti ze sociokulturně znevýhodněného prostředí“ (výchovná poradkyně, 27. 1. 2004)
31. Podkladová inspekční dokumentace
32. Dotazník pro ředitele před inspekcí

ZÁVĚR

Škola promyšleně a plánovitě rozvíjí schopnosti mentálně postižených žáků. Zabezpečuje rovněž výchovně-vzdělávací proces žáků s lékařskou diagnózou autismus.

K této činnosti má odpovídající personální zabezpečení. Podmínky odborné a pedagogické způsobilosti pro práci ve speciálním školství splňují dvě třetiny učitelů, někteří si chybějící vzdělání doplňují. Všichni se průběžně vzdělávají, účastní se akcí zaměřených na speciálně pedagogickou problematiku. Učitelství sbor je doplněn občany vykonávajícími civilní službu a osobními asistentkami zdravotně postižených žáků. Vzájemná spolupráce je kvalitní funkční. V organizaci činnosti a provozu školy ani v systému vedení zaměstnanců nebyly zjištěny závady.

Materiálně technické podmínky vzdělávání jsou velmi dobré, umožňují plnit oba užívané vzdělávací programy v plném rozsahu. K dispozici je dostatek platných učebnic, pracovních sešitů, učebních pomůcek a tabelárních přehledů učiva. Tím je zajištěna potřebná názornost při výuce mentálně postižených žáků. Pro žáky s lékařskou diagnózou autismus jsou vytvořeny podmínky umožňující strukturovanou výuku. V části tříd zvláštní školy a ve všech třídách pomocné školy jsou umístěny počítače, navíc je vybudována samostatná počítačová učebna. Počítače umožňují práci i žákům, kteří by jinak pro postižení horních končetin nebyli schopni řady činností. Užívané výukové programy jsou určeny pro žáky s nedostatky v rozumových schopnostech.

Užívané metody a formy práce jsou voleny s ohledem na hloubku postižení žáků v jednotlivých třídách. Převažující, ale nikoliv jedinou metodou, je frontální výuka ve třídách zvláštní školy a individuální přístup ve třídách pomocné školy. Tempo výuky je přiměřené, vyučovací čas je efektivně využíván. Žáci jsou vedeni k toleranci a vzájemnému respektování. Mezi žáky a učiteli jsou zřejmé přátelské vztahy. Učitelé využívají hodnocení a klasifikaci žáků jako hlavní motivační prvek, oceňují pokroky v práci žáků. Úroveň komunikace žáků je závislá na hloubce jejich postižení. Škola úspěšně pracuje i s žáky, kteří verbálně nekomunikují vůbec.

Od poslední inspekce, konané v prosinci 1999 pod čj. 093 006/00-5060 došlo k výraznému zlepšení materiálně-technických podmínek a ke zlepšení úrovně práce učitelů. Zvýšil se počet žáků přípravného stupně a pomocné školy, výchovně-vzdělávací péče je poskytována i žákům, kteří byli dříve osvobozeni od povinné školní docházky.

Celkově došlo v práci školy k pozitivnímu posunu. Škola kvalitně plní svou výchovně-vzdělávací funkci.

Složení inspekčního týmu a datum vyhotovení inspekční zprávy

Razítko

Složení týmu	Titul, jméno a příjmení	Podpis
Vedoucí týmu	Mgr. Věra Nosková, školní inspektorka	Věra Nosková v. r.
Členové týmu	Mgr. Martin Fiala, školní inspektor	M. Fiala v. r.
	Mgr. Marie Hypšová, školní inspektorka	M. Hypšová v. r.

V Hradci Králové dne 28. dubna 2004

Datum a podpis ředitele školy stvrzující převzetí inspekční zprávy

Datum převzetí inspekční zprávy: 10. 5. 2004

Razítko

Ředitel školy, nebo jiná osoba oprávněná jednat za školu

Titul, jméno a příjmení	Podpis
Mgr. Jaromír Vašíček, ředitel školy	Jaromír Vašíček v. r.

Dle § 19 odst. 7 zákona č. 564/1990 Sb., o státní správě a samosprávě ve školství, ve znění pozdějších předpisů, může ředitel školy podat připomínky k obsahu inspekční zprávy České školní inspekci do 14 dnů po jejím obdržení na adresu pracoviště vedoucího inspekčního týmu, tj. Vocelova 1338, 500 02 Hradec Králové. Připomínky k obsahu inspekční zprávy se stávají její součástí.

Hodnotící stupnice:

Stupeň
Vynikající
Velmi dobrý
Dobrý
Vyhovující
Nevyhovující

Další adresáti inspekční zprávy

Adresát	Datum předání/odeslání inspekční zprávy	Podpis příjemce nebo čj. jednacího protokolu ČŠI
Krajský úřad – odbor školství	2004-06-02	09-1120/04-5206

Připomínky ředitele školy

Datum	Čj. jednacího protokolu ČŠI	Text
-	-	Připomínky nebyly podány.